

«Τι ήτο αυτό το φοβερόν θέαμα;»

Δέκα ημέρες, περίπου, μετά τη μάχη του Σαρανταπόρου, ακολουθεί η μάχη των Γιαννιτσών, η οποία, όπως γράφει η Ελένη Κ. Δημητρίου στο βιβλίο της «Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913. Εμπειρία, αφηγήματα, διεκδίκηση της μνήμης» (εκδ. Πατάκη), «αποδείχθηκε καθοριστική για την κατάληξη της Θεσσαλονίκης» από τον ελληνικό στρατό.

Αυτή τη φορά, η προέλαση έγινε με πιο συνετό τρόπο, όμως οι Τούρκοι αμύνθηκαν με λύσσα. Αλλά όχι για πολύ. Η Δημητρίου παραθέτει τη χαρακτηριστική μαρτυρία του στρατιώτη Μέμου: «Πρόκειται να κάνω μεν επίθεση διά της λόγχης, ότε αίφνης βλέπομεν τους Τούρκους να εξέρχονται των χαρακωμάτων και να τρέπονται εις άτακτον φυγήν. Τα πολυβόλα μας τακτοποιηθέντα τους εθέριζαν, ημείς δε τρέχοντες συνελάβαμεν πολλούς αιχμαλώτους».

Η τουρκική πλευρά είχε περί των 8.000 λιποταξίες. Το πυρο-

βολικό της 4ης Μεραρχίας σφουροκοπά τα Γιαννιτσά, «χτυπούσε στον τουρκομαχαλά αυτούς που έφευγαν και ύστερα αυτούς που οργάνωναν την άμυνα στα σπίτια τους». Ο Γ. Παρασκευόπουλος διερωτάται: «Τι ήτο αυτό το φοβερόν θέαμα πόλεως πυρπολουμένης κατόπιν διήμερου κρατεράς και πολυνέκρου μάχης;».

Αφού μπαίνουν οι Έλληνες στην πόλη, κάτω από χιονόνερο, ακολουθεί λεπασία και πλιάτσικο, την ίδια στιγμή που από σπίτια και τζαμιά εξαπολύονται μεμονωμένα πυρά κατά των Ελλήνων, που απαντούν με χαρακτηριστική σφοδρότητα.

Γράφει η Δημητρίου: «Οι αποσιωπήσεις της πυρπόλησης (σ.σ. των Γιαννιτσών), είτε αυτή προέκυψε από τον βομβαρ-

ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΑΙΝΗ

δισμό του πολέμου είτε λόγω εκδίκησης και με πρόθεση τη λεπασία, ίσως σχετίζονται με την αντίληψη μιας “αποστειρωμένης” αφήγησης των Βαλκανικών Πολέμων, αντίληψη που παρέμεινε ιστοριογραφικά σχεδόν μέχρι τις ημέρες μας. Αν και η ηγεσία είχε δηλώσει την πρόθεσή της να αντιμετωπίσουν πολιτισμένα τους αντίπαλους στρατιώτες και τους αμάχους, φαίνεται πως ο πόλεμος επέβαλε τους δικούς του όρους».

Η αποσιώπηση ακροτήτων από τον ελληνικό στρατό σε διάφορα μέτωπα δεν αφορά, πάντως, τους ίδιους τους στρατιώτες. Στη συλλογή του «Το κόκκινο βιβλίο», ο Στράτης Μυριβήλης, στρατιώτης στους Βαλκανικούς, περιλαμβάνει περιγραφές κτηνωδιών τόσο από

Έλληνες όσο και από Τούρκους. Γενικά, σε επιστολές και ημερολόγια, οι βετεράνοι ειδικά του 1912-1922 μίλησαν με αφοπλιστική ειλικρίνεια για βιαιοπραγίες εις βάρος αμάχων και αιχμαλώτων – άλλο αν στη συνέχεια εμείς προτιμήσαμε να μην ασχοληθούμε με αυτές σαν να μη συνέβησαν ποτέ.

Η ελληνική νίκη στα Γιαννιτσά εξασφάλισε την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης. Ωστόσο, ένα χαρακτηριστικό της όλης επιχείρησης ήταν και η «οριακή κατάσταση του ελληνικού στρατού μετά από δεκαπενθήμερη προέλαση και οι ελλείψεις της στρατιωτικής οργάνωσης», όπως σχολιάζει η συγγραφέας, υπενθυμίζοντας πως μόλις δεκαπέντε χρόνια είχαν περάσει από τον «ατυχή» πόλεμο του 1897.

Εκεί, πάντως, που θα δοκιμασθεί με τρόπο πρωτόγνωρο ο Έλληνας στρατιώτης θα είναι στην πολιορκία του Μπιζανίου. Η συνέχεια αύριο.